

Justis – og beredskapsdepartementet
postmottak

OSLO POLITIDISTRIKT

Deres referanse:
20/5947

Vår referanse:
20/159492

Sted, Dato
Oslo, 26.01.2021

HØRINGSSVAR: Forslag om endringer i prosessregelverket (signaturløsninger, forkynnelse mv.)

1. INNLEDNING

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementet v/Lovavdelingen høringsnotat av 18. desember 2018 med anmodning om høringssvar innen 26. januar 2021. Høringen vedrører endringer i prosesslovgivningen ved at det foreslås at enkelte av bestemmelsene i midlertidig lov av 26. mai 2020 nr. 47 gjøres permanente.

Oslo politidistrikt (heretter OPD) vil i høringssvaret kommentere de forslagene som fremkommer i kapittel 3,4,6, 7 og 8 og relatert til straffesaksbehandlingen. I overskriftene vil det henvises til hvilket punkt i høringsforslaget det gis høringssvar til.

2. SIGNATURLØSNINGER FOR AVSIGELSE AV RETTSLIGE AVGJØRELSE - HØRINGSFORSLAGET PUNKT 3.3.

OPD støtter forslaget om at signaturløsningene som omtalt i den midlertidige loven §§ 7, 8, 10, 11 og 12 gjøres om til permanente regler for signaturløsning for domstolen og ikke bare for rettslige avgjørelser.

Departementet skisserer en mulighet om en endring av domstolloven § 197 a annet ledd som tar opp i seg elektronisk underskrift er en underskriftsløsning som ikke bare innbefatter "rettens avgjørelser", men også "rettsforlik og rettsbøker". Det skisseres også at Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om elektronisk signering. Det antas fra OPDs side at den midlertidige lovens §§ 7,8,10,11 og 12 legges i forskriften. I så fall er distriktet enig i dette og tilslutter forslaget fullt ut.

OPD tør imidlertid å nevne at kanskje tiden er kommet til at "elektronisk signatur" også inngår i en naturlig forståelse av ordlyden "underskrevet/ underskrift". En slik tilnærming vil kunne forenkle språket ved at vi samles under ordet "underskrift" slik at ordet signatur og underskrift

OSLO POLITIDISTRIKT

ikke oppstår i en og samme paragraf. Kongen kunne i forskrift tydeliggjøre hvilke underskriftsformer og metoder som anerkjennes som en underskrift.

3. ELEKTRONISK FORKYNNELSE OG TELEFONFORKYNNELSE - HØRINGSFORSLAGET PUNKT 4.4

OPD støtter forslaget om at de midlertidige reglene om elektronisk forkynnelser og telefonforkynnelser gjøres til permanente regler for hvordan forkynnelser kan gjennomføres.

Hva gjelder elektroniske forkynnelser særskilt, så mener Oslo politidistrikt at mye av det som omtales i midlertidig lov § 12a allerede fremgår av ordlyden av domstoloven § 163 a første ledd "Oversendelsen kan enten skje elektronisk ved bruk av en betryggende teknisk løsning som gir bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende". For distriktet fremstår det som åpenbart at digitale signeringsløsninger som Altinn, Digipost, e-Boks og eSignering er å betrakte som "betryggende teknisk løsning". Videre finner distriktet at også epost er en slik betryggende løsning når TLS er etablert kombinert med de forutgående kontroller som foreslås i høringsnotatet før en oversender en epost med dokument som skal forkynnes.

Politidirektoratet har problematisert hvorvidt Altinn løsningen kan fungere som teknisk løsning for forkynnelser med dagens ordlyd, formentlig med henblikk på midlertidig lov § 12a og domstoloven § 163 a første ledd. Oslo politidistrikt mener Politidirektoratet fortolker ordlyden for strengt. I dag kan Altinn løsningen returnere en melding om forsendelsen er åpnet, hvorvidt den som åpner forsendelsen ikke velger å åpne vedlegget [det som skal forkynnes] kan ikke være avgjørende. Det vil akkurat det samme som at politiet kunne dokumentere at et vitne som mottok en vitnestevning i posten åpnet konvolutten, men valgte ikke å lese innholdet. Nå som problemstillingen er reist så bør enhver tvil elimineres ved å lovfeste endringen som direktoratet foreslår i domstoloven § 163 a.

Oslo politidistrikt foreslår med dette at elektronisk forkynnelser forankres i domstoloven § 163 a med små endringer som nevnt i avsnittet over, samt at den anvisning som foreslås i midlertidig lov § 12 a (side 22 i høringsnotatet), kan legges i forskrift.

Distriktet finner likevel grunn til å foreslå at det må fremgå av forarbeidene at for de tilfeller en forkynnelser er gjort via ordinær epost, men mottaker ikke responderer på den, så vil en etterfølgende telefonsamtale med mottaker medføre at dokumentet ansees som forkynt. Dette når en lesebekreftelse ikke anerkjennes som et mottak.

OPD vil også nevne at det over lang tid har vært etterspurt fra flere som mottar dokumenter fra politiet til forkynning om, hvorvidt det lar seg gjøre å svare elektronisk, hvilket vi ikke har hatt anledning til å akseptere pga gjeldende lovverk. Dette underbygger departementets argument om at det rettssøkende publikum forventer at justissektoren digitaliseres i takt med samfunnet for øvrig.

Hva gjelder telefonforkynnelser så er politiet enig i forslaget som fremmes. Det bør imidlertid tydeliggjøres hva som menes med "enkle forkynnelser", slik som blant annet innkalling til rettsmøter, og uansett bare i tilfelle "av mindre omfangsrike dokumenter".

3 ADGANGEN TIL FJERNMØTER OG FJERNAVHØR – HØRINGSFORSLAGET PUNKT 6.5

3.1 Grunnleggende utgangspunkter og vilkår- høringsforslaget punkt 6.5.2

De forhold om omstendigheter som er redegjort for i høringsnotatets punkt 6.5.2 vedrørende grunnleggende utgangspunkter og vilkår er etter OPDs syn relevante forhold hvor OPD tiltrer den fremstilling som er beskrevet slik at politidistriktet ikke har ytterligere merknader til de forhold som er redegjort for under dette punktet.

OPD bemerker særlig at det tiltres at hovedregelen fortsatt bør avholdes med deltakerne tilstede på samme sted og at fjernmøter og fjernavhør bør være et unntak fra denne hovedregelen i de tilfeller det er tilstrekkelig grunnlag for dette.

3.2 Førstegangsfengslinger – høringsforslaget punkt 6.5.3.1

OPD bemerker at det bør skilles mellom siktede og øvrige aktører når det gjelder bruk av fjernmøter i forbindelse med førstegangsfengslinger.

Siktede:

OPD tiltrer den fremstilling som er gitt i høringsnotatets punkt 6.5.3.1 vedrørende fremstilling av siktede ifm. førstegangsfengslinger under henvisning til bl.a. straffeprosessloven § 183 og § 244, HR-2020-972-U, Rt-2013-766.

OPD tiltrer departementets syn om at siktede utenfor samtykkesituasjonen (hvor unnlatt fremstilling er ubetenkelig) bør fremstilles fysisk for en dommer ved førstegangsfengslinger. Unntak bør kunne skje hvor siktede samtykker og retten finner siktede tilstedeværelse unødvendig. Unnlatt fremstilling i tilfeller hvor det ikke foreligger samtykke bør kun finne sted hvor siktede er ute av stand til å møte, jf. Rt-2013-766. Hvorvidt omstendighetene i det enkelte tilfelle er tilstrekkelig til at fremstilling kan unnlates må avgjøres basert på en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

Fjernmøte for øvrige aktører:

OPD kjenner til at det i dag ved enkelte politidistrikt (Øst politidistrikt) og tilhørende rettskretser (Nedre Romerike tingrett samt domstolene i Østfold) er etablert en praksis hvor påtalemyndigheten møter via videolink under førstegangsfengslinger. Dette anses ressursbesparende ift. spart tid og kostnader knyttet til reise og oppmøte uten at dette anses å være betenkelig med tanke på sakens opplysning. Særlig gjelder dette hvor påtalemyndighetens representanter er lokalisert med en viss geografisk avstand fra det enkelte rettssted. OPDs syn er derfor at det bør åpnes for at førstegangsfengslinger bør kunne gjennomføres delvis som fjernmøte for øvrige aktører der dette er ubetenkelig.

Det kan problematiseres om det også bør åpnes for at førstegangsfengslinger bør kunne gjennomføres delvis som fjernmøte hvor forsvarer møter via fjernmøteteknologi. I tilfeller hvor ønsket forsvarer f.eks. er forhindret fra å møte på grunn av øvrige gjøremål vil deltakelse via fjernmøteteknologi kunne muliggjøre at ønsket forsvarer kan møte også under førstegangsfengslinger. I praksis vil forsvarer i dag forsøke å få noen fra eget kontor til å møte på egne vegne i tilfeller hvor forsvarer selv er forhindret. Dialog med klient kan potensielt begrenses ved en slik løsning, men samtidig være mulig å sikre via telefon eller videolink. Det må vurderes i det enkelte tilfelle om dette er en hensiktsmessig løsning.

3.3. Fengslingsforlengelser – høringsforslaget punkt 6.5.3.2

Etter OPDs syn synes gjeldende rett mtp. bruk av fjernmøte ved fengslingsforlengelser iht. straffeprosessloven § 185 fjerde ledd å fungere hensiktsmessig og bør videreføres. Adgangen til å gjennomføre fengslingsforlengelser via videolink iht. straffeprosessloven § 185 fjerde ledd tredje punktum med de begrensninger som før øvrig følger av bestemmelsen synes å fungere godt og gir allerede i vid utstrekning adgang til bruk av fjernmøte i forbindelse med fengslingsforlengelser.

Straffeprosessloven § 185 fjerde ledd femte punktum gir anvisning på at før beslutning om fjernmøte tas skal påtalemyndigheten og siktede gis anledning til å uttale seg. OPDs inntrykk er at de fleste tingretter gjennom egne retningslinjer har gitt nærmere føringer for hvordan spørsmål om fjernmøter skal behandles. Dette er blant annet tilfelle for Oslo tingrett. OPDs erfaring er at det i mange tilfeller oppleves som noe omstendelig å få avklart hvorvidt en fengslingsforlengelse kan gjennomføres som fjernmøte ved at det må sendes egen begjæring om dette, noe som igjen binder opp ressurser særlig hos påtalemyndigheten i politiet. Etter OPDs syn bør det vurderes om saksbehandlingen i forkant kan forenkles. Det bør særlig vurderes om fengslingsforlengelser bør kunne gjennomføres som fjernmøter uten nærmere beslutning fra retten der påtalemyndigheten i forbindelse med begjæring om fengslingsforlengelse ber om dette og det allerede er avklart at forsvarer ikke har innvendinger mot dette.

Bruk av fjernmøte hvor siktede f.eks. møter via videolink fra fengslet hvor vedkommende sitter varetektsfengslet medfører betydelige økonomiske besparelser, særlig knyttet til unnlatt fremstilling som ofte krever at to tjenestemenn må kjører to ganger tur retur fengslet for å hente og levere siktede. Der siktede sitter fengslet et stykke unna domstolen vil fort to dagsverk medgå til fremstilling i forbindelse med den enkelte fengslingsforlengelse. Til illustrasjon hadde OPD i 2020 til sammen 1492 fengslingsforlengelser.

Gjennomføring av fengslingsforlengelser som fjernmøte hvor siktede typisk møter fra fengslet via videolink vil også nødvendiggjøre at det enkelte fengsel i tilstrekkelig grad disponerer teknisk utstyr og egnede rom til bruk for dette formålet. OPDs erfaring er at det varierer i hvilken grad de ulike fengsler har tilstrekkelig godt utstyr og egnede rom til slik bruk. Blant annet erfares at "felleskjøkken" eller liknende er brukt, noe som ikke fremstår som optimale løsninger. Det antas derfor at det vil være noe kostnader forbundet med innkjøp av teknisk utstyr og evt. utrustning av rom til dette formålet. Egnede rom bør og muliggjøre at siktede kan ha fortrolig kommunikasjon med forsvarer.

Etter OPDs syn bør det åpnes for at fengslingsforlengelser gjennomføres som fjernmøte hvor øvrige aktører – aktor og evt. forsvarer – kan møte via videolink så lenge det fremstår som ubetenkelig. Gjennomføring som fjernmøte vil gi økonomiske besparelser i form av spart tid knyttet til reise og oppmøte og antas sjelden å medføre betenkeligheter med tanke på sakens opplysning.

3.4 Hoved- og ankeforhandlinger – høringsforslaget punkt 6.5.3.3

Departementet nevner at det kan være naturlig å vurdere om det bør innføres en generell hjemmel som åpner for å gjennomføre visse hoved- og ankeforhandlinger i straffesaker som fjernmøter. Det er pekt på Straffeprosessutvalgets forslag om slik adgang hvor tiltalte samtykker og det vil være ubetenkelig.

OPD tiltrer departementets vurdering om at fjernmøter er mindre egnet i meddommersaker og i komplekse straffesaker. Det tiltres videre at det også er mindre betenkelig dersom meddommerne er tilstede sammen med fagdommeren enn hvor rettens medlemmer er adskilt.

Den klare hovedregelen bør være at hoved- og ankeforhandlinger ikke gjennomføres som fjernmøte. OPD stiller seg likevel positive til en hjemmel som åpner for at hoved- og ankeforhandlinger etter en konkret vurdering i det enkelte tilfelle kan gjennomføres som fjernmøter. Sentralt bør være hvilke begrensninger som bør gjelde. I saker som gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet vil retten normalt ha begrenset kjennskap til saken i forkant og etter OPDs syn ofte begrenset grunnlag for å kunne vurdere om gjennomføring som fjernmøte er ubetenkelig. Påtalemyndigheten og forsvarer vil derimot gjennom sin kjennskap til saken fra sakens dokumenter og forsvarers dialog med egen klient ha bedre forutsetninger for å kunne vurdere om gjennomføring helt eller delvis som fjernmøte vil være betenkelig. Mye tilsier derfor at det enten bør stilles et krav til at partene samtykker, alternativt at retten etter å ha gitt partene anledning til å uttale seg finner slik gjennomføring ubetenkelig.

Når det gjelder hovedforhandlinger for tingrettene vil OPD bemerke at fjernmøte særlig synes anvendelig i saker som gjelder ikke vedtatte forelegg. Dette er saker som normalt vil gjelde mindre alvorlige forhold med karakter av masseovertredelser og hvor det normalt er et oversiktlig bevisbilde med begrenset bevisførsel. I disse sakene vil aktuell reaksjon være bøtestraff slik at sakens alvor normalt ikke tilsier at pådømmelse helt eller delvis som fjernmøte vil være betenkelig. Hovedforhandlingens varighet er normalt også av begrenset varighet. I mange tilfeller vil også hovedforhandlingen avlyses kort tid før rettsmøtets oppstart som følge av at siktede velger å vedta forelegget. For denne sakstypen antas det derfor å ville kunne oppnås reduserte kostnader knyttet til reise og oppmøte dersom særlig aktor vil kunne delta via fjernmøte fra eget kontorsted.

OPD mener videre at det for ankeforhandlinger i større grad bør nyanseres mellom hvorvidt det er tale om en fullstendig anke vedrørende bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet på den ene side og om det er en begrenset anke på den annen side. For enkelte begrensede anker, typisk anke over lovanvendelsen, saksbehandlingsfeil og i visse tilfeller straffeutmålingen hvor det ikke eller kun i helt begrenset grad er aktuelt med bevisførsel for lagmannsretten utover tingrettens dom synes gjennomføring av ankeforhandling som fjernmøte i mindre grad betenkelig. Ved fullstendig anke vedrørende bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet eller f.eks. begrenset anke i form av anke over straffeutmålingen hvor bevisførselen består av forklaringer synes gjennomføring som fjernmøte mer betenkelig. Aktørenes behov for å se og kommunisere med hverandre og de aktører som avgir forklaringer gjør seg gjeldende i større grad. Samhandling via fjernmøteteknologi antas å ikke ville fungere like godt som ved fysisk oppmøte slik at det fort kan innvirke på sakens opplysning. Behovet for å forholde den som avgir bevis, f.eks. dokumentbevis, antas fort å bli vanskeliggjort dersom ankeforhandlingen gjennomføres som fjernmøte. Derimot synes fjernmøte i mindre grad betenkelig ved begrenset anke vedrørende lovanvendelsen, saksbehandlingsfeil eller straffeutmåling hvor det ikke foregår nevneverdig bevisførsel.

3.5. Saksforberedende møter – høringsforslaget punkt 6.5.3.4

OPD stiller seg positive til at det gis regler som åpner for at saksforberedende møter kan gjennomføres som fjernmøter. Erfaringsmessig er dette møter hvor kun de profesjonelle aktører deltar og hvor agendaen i møtene sjelden tilsier at det er betenkelig at møtene gjennomføres som fjernmøter. Det antas at dette vil medføre økonomiske besparelser i form av spart tid og kostnader knyttet til reise og oppmøte særlig for de profesjonelle aktører. Det antas at adgang til å gjennomføre saksforberedende møter ved fysisk deltakelse ved begjæring fra en av partene i tilstrekkelig grad ivaretar de tilfeller hvor særlige forhold skulle tilsi behov for fysisk deltakelse under slike møter. Ift. administrative og økonomiske konsekvenser antas bruk av fjernmøte å medføre fordeler i form av redusert tidsbruk og dermed kostnader knyttet

til reise og oppmøte for sakens aktører. For forsvarer i straffesaker som får salær dekket av det offentlige vil dette i noe grad kunne redusere statens salærkostnader.

3.6. Siktedes adgang til fortrolig kommunikasjon med forsvarer – høringsforslaget punkt 6.5.3.5

OPD erfarer at forsvarere velger ulike løsninger i tilfeller hvor rettsmøter, særlig fengslingsforlengelser, gjennomføres som fjernmøter ift. kommunikasjon med siktede. Mens noen foretrekker å være tilstede sammen med siktede der siktede befinner seg så velger andre å være tilstede i rettssalen og ha kontakt med siktede via telefon eller liknende ved behov for fortrolig kommunikasjon. OPD har ikke sterke oppfatninger om dette utover at det tiltres at siktede må sikres adgang til fortrolig kommunikasjon med forsvarer på egnet måte. For øvrig tiltres de bemerkninger som departementet fremhever i høringsnotatets punkt 6.5.3.

3.7 Øvrige enedommersaker

Etter OPDs oppfatning bør regler om adgang til å gjennomføre rettsmøter som fjernmøte også vurderes for øvrige enedommersaker, herunder tilståelsessaker, saker om midlertidig beslag av førerkort, kjennelse om besøksforbud og evt. prøving av andre former for tvangsmidler som opprettholdelse av beslag, hefte eller liknende. I mange av disse sakene vil det ofte ikke være andre tilstede under rettsmøtet enn siktede, dommeren og et rettsvitne.

Fysisk oppmøte for siktede vil etter OPDs syn sjelden vil medføre ulemper for domstolen. For de fleste siktede vil oppmøte i slike rettsmøter normalt være en sjelden hendelse som ikke vil være uforholdsmessig byrdefullt. Fysisk oppmøte antas videre å medføre at gjennomføringen av rettsmøtet fremstår mer tillitsvekkende og alvorspreget for den involverte. Hovedregelen bør derfor fremdeles være fysisk oppmøte i denne type saker. OPD ser imidlertid at det i den enkelte sak kan være konkrete forhold som tilsier at fjernavhør likevel er ønskelig. OPD mener derfor at det bør åpnes for at retten med siktedes samtykke kan beslutte fjernmøte også i denne type saker dersom det fremstår som ubetenkelig. Tilsvarende bestemmelse som i straffeprosessloven § 248 fjerde ledd om at retten kan beslutte at rettsmøte i tilståelsessaker skal holdes som fjernmøte dersom siktede samtykker og retten finner det ubetenkelig bør derfor vurderes også for andre typer enedommersaker.

3.8. Gjennomføring av fjernmøter og fjernavhør og ymse andre spørsmål – høringsforslaget punkt 6.5.5.

Departementet fremhever at erfaringer tilsier behov for at gjennomføringen av fjernmøter reguleres nærmere.

Krav til identifisering.

OPD finner grunn til å problematisere om det bør oppstilles krav til verifikasjon av identitet for den som avgir forklaring via fjernavhør. I praksis forekommer det så godt som aldri at tiltalte eller vitner må verifisere sin identitet ved å fremvise id-dokumenter ved personlig oppmøte og det antas å være et tilnærmet ikke-eksisterende problem at det er tvil rundt hvorvidt det er rette vedkommende som avgir forklaring. OPD finner derfor at det ikke er grunn til å foreslå krav om slik identifikasjon, og mener det er mer hensiktsmessig at spørsmål rundt identitet eventuelt inngår i den konkrete vurderingen av om fjernavhør er forsvarlig/ubetenkelig.

Krav til oppholdssted

Etter OPDs syn er det i mindre grad behov for å oppstille krav om at den som avgir forklaring via fjernavhør må oppholde seg på egnet oppholdssted. Det byr i praksis sjelden på problemer at den som avgir forklaring via fjernavhør oppholder seg på et sted som ikke er egnet selv om det rent praktisk er ønskelig at vedkommende oppholder seg på et sted som er skjermet for

støy samt med tilstrekkelig godt signal ift. mobildekning eller internettforbindelse. Å oppstille krav om at vedkommende må avgi forklaring fra nærmere bestemte steder som f.eks. lokal politistasjon eller nærmeste tingrett er etter OPDs syn ikke hensiktsmessig da det normalt vil være forbundet ressursbruk relatert til praktisk tilrettelegging for å få i stand slike oppholdssteder i det enkelte tilfelle. Erfaringsmessig vil aktor eller forsvarer som er i dialog med den som avgir forklaring via fjernavhør gjennom dialog med vedkommende avklare om vedkommende vil befinne seg på et sted som gjør forklaring via fjernavhør egnet. Med mindre slike regler eventuelt kombineres med sanksjonsmulighet ved brudd kan det spørres hvilken effekt de egentlig vil ha. Gjeldende regler i forskrift om fjernmøter og fjernavhør synes i praksis ikke å by på problemer og bør derfor videreføres slik de i dag praktiseres.

Teknisk utstyr/teknisk gjennomføring

Etter OPDs syn er det i større grad et praktisk behov for at domstolene er utrustet med tilstrekkelig egnet utstyr for gjennomføring av fjernmøter og fjernavhør, samt at dommerne besitter nødvendig kompetanse for å kunne betjene det tekniske utstyret. Det antas å være behov for investeringer knyttet til innkjøp og utrustning av rettssaler med slik fjernmøteteknologi. For eksempel vil det være sterkt ønskelig at teknisk løsning som brukes for fjernmøter eller fjernavhør via videolink gjør det mulig å dele dokumentvisning slik at samtlige aktører i fjernmøter ser dokumenter som føres eller fremvises under rettsmøtet, samt at vitner eller andre som avgir forklaring som fjernavhør kan foreholdes dokumentbevis eller liknende ved at dette forholdes gjennom delt dokumentvisning som del av den tekniske løsningen. Teknisk løsning bør også være mest mulig enkelt og brukervennlig å anvende slik at det ikke blir en merbelastning for rettens aktører å informere og veilede vitner e.l. rundt det praktiske mtp. oppkobling og bruk av de tekniske løsninger.

Teknisk kompetanse

OPD fremhever også behovet for teknisk kompetanse hos domstolen. Dommer i den enkelte sak må besitte tilstrekkelig teknisk kompetanse til å kunne operere det tekniske utstyret for å sikre at teknisk problemer knyttet til gjennomføring ikke påvirker rettsmøtets fremdrift eller gjennomføring. Det antas å måtte påregnes noe kostnader relatert til kompetansehevende tiltak i domstolen.

3.9. Forslag til lovendringer – høringsforslaget punkt 6.5.6

Tvisteloven § 19-3:

OPD tiltrer og har ingen merknader til forslag til endringer i tvisteloven § 19-3 første ledd annet punktum.

Straffeprosessloven § 43:

OPD tiltrer forslaget til lovendring hvor det inntas formulering om adgang til å gjennomføre rettsmøtet som fjernmøte. Etter OPDs oppfatning vil en bedre formulering være:

"Enhver dommer kan kreve at dommen blir avsagt i et rettsmøte, *som kan gjennomføres som fjernmøte*, der alle dommerne er tilstede, selv om det er truffet beslutning etter tredje punktum."

Tvisteloven § 19-4 fjerde ledd:

OPD tiltrer forslaget til endring i tvisteloven § 19-4 fjerde ledd. Etter OPDs syn anses det ikke nødvendig å inkludere klammeparentesen [uten partenes samtykke] da det selv uten denne ikke vil kunne utledes et krav om partenes samtykke fra ordlyden.

Straffeprosessloven § 32 tredje ledd:

OPD tiltrer forslaget til endring i straffeprosessloven § 32 tredje ledd. Etter OPDs syn er det ikke nødvendig å inkludere klammeparentesen [når hensynet til offentlighet ivaretas] da det allerede følger av kravet om at stemmegivningen foregår offentlig at også stemmegivning i fjernmøte må skje offentlig. Dette antas løst ved at eksterne gis anledning til å koble seg opp på fjernmøtet uten at det anses hensiktsmessig å angi hvordan offentlighet skal sikres i selve lovbestemmelsen.

Forlengelse av midlertidige regler om fjernmøter og fjernavhør

OPD støtter og tiltrer forslaget om at gjeldende regler inntatt i midlertidig lov om endringer i prosessregelverket som følge av utbruddet av Covid-19 m.v. forlenges utover 1. juni 2020 dersom situasjonen med covid-19 tilsier det. Dette alternativet anses mest aktuelt dersom det ikke innføres permanente regler med virkning fra 1. juni 2020.

Generell bestemmelse om fjernmøter og fjernavhør

OPD støtter at det innføres generelle bestemmelser vedrørende fjernmøter og fjernavhør. Det synes å være flere alternativer ift. hvordan slike regler implementeres. Et alternativ vil være felles regler i domstolsloven både for sivile saker og straffesaker, mens et annet alternativ vil være at tilsvarende regler bør inntas i hhv. tvisteloven og straffeprosessloven. Det antas ikke å være behov for regler både i domstolsloven samt i hhv. tvisteloven og straffeprosessloven. Sistnevnte vil kunne skape tolkningstvil om forholdet mellom de ulike bestemmelsene. OPD heller derfor i retning av at egne regler i hhv. tvisteloven og straffeprosessloven synes som det mest hensiktsmessige alternativet.

Når det gjelder straffesaker vil et alternativ være å innta en generell bestemmelse som regulerer ulike forhold knyttet til fjernmøter og fjernavhør samlet. Straffeprosessloven synes å regulere gjennomføringen av rettsmøter og forklaringer/avhør i ulike bestemmelser og et annet alternativ vil derfor være å innta bestemmelser om fjernmøter og fjernavhør som nye ledd eller punktum i eksisterende bestemmelser, f.eks. straffeprosessloven § 109a, § 149a, § 185, § 248, § 272, 276 eller liknende.

OPD har ingen innvendinger mot at det implementeres en ny og generell bestemmelse. Dette antas imidlertid å nødvendiggjøre endringer i eksisterende bestemmelser som regulerer adgang til fjernmøter og fjernavhør.

Når det gjelder utkastet til slik generell bestemmelse i høringsnotatet side 62 nederst og side 63 øverst tiltres forslaget om vilkår for fjernmøter at dette må være "*hensiktsmessig og forsvarlig*". Etter OPDs syn er spekteret av tilfeller hvor fjernmøter eller fjernavhør kan være aktuelt så stort at det ikke er hensiktsmessig med noen detaljregulering ift. hvilke tilfeller fjernmøter eller fjernavhør bør kunne finne sted. Et generelt krav om "*hensiktsmessig og forsvarlig*" anses derfor på en adekvat måte å la avgjørelsen bero på rettens skjønn ut fra de momenter som oppstilles i lovteksten, eventuelt inntas i forarbeidene.

OPD har for øvrig ikke merknader til foreslått ordlyd i generelle bestemmelser.

Straffeprosessloven § 109a – Lemping på gjeldende vilkår om fjernavhør

Når det gjelder spørsmål om lemping av vilkårene i straffeprosessloven § 109a er OPD positive til dette og støtter at vilkårene tilpasses i tråd med de foreslåtte vilkårene i høringsnotatet side 62 nederst og midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket § 3.

Ordlyden i straffeprosessloven § 109a første ledd første punktum anses i utgangspunktet tilstrekkelig vid til å åpne for fjernavhør i de fleste tilfeller gjennom begrepet "andre særlige forhold gjør fjernavhør ønskelig". Derimot vil begrensningene i § 109a første ledd annet punktum etter sin ordlyd medføre begrensninger som det etter OPDs syn er grunn til å lempe på.

Etter OPDs syn bør momentet "*om forklaringen kan være særlig viktig*" lempes på da det anses tilstrekkelig å vise til om "*andre forhold gjør det betenkelig*". OPDs erfaring er at forsvarerne og domstolene i praksis i vesentlig grad imøtekommer begjæringer om fjernavhør av vitner i tilfeller hvor det ikke anses som betenkelig også i tilfeller hvor vitnet anses å være et hovedsakelig bevis. Særlig antas dette i praksis å være tilfelle for mindre alvorlige forhold hvor politibetjenter som har avdekket det straffbare forholdet typisk utgjør det eneste vitnet. OPDs erfaring er at det i slike tilfeller sjelden er betenkelig av hensyn til sakens opplysning og at vitnet i tilsvarende grad vil kunne redegjøre for de faktiske forhold ved forklaring via videolink eller pr. telefon som ved personlig oppmøte i retten. Det synes i slike tilfeller ikke å være betenkelig med fjernavhør selv om vitneforklaringen er det sentrale bevis i saken.

Etter OPDs syn er det i praksis normalt ubetenkelig at særlig politivitner og enkelte andre profesjonelle vitner avgir forklaring via fjernavhør, enten via videolink eller pr. telefon. For slike vitner er det sjelden forhold relatert til vitnets identitet, knytning til involverte i saken eller øvrig som tilsier at fysisk oppmøte er særlig påkrevet.

Et sentralt moment bør være hvorvidt det er ubetenkelig av hensyn til sakens oppklaring at forklaring gis via fjernavhør. I saker hvor identifikasjon av gjerningsperson er et sentralt bevisstema kan behovet for visuell observasjon av tiltalte i rettssalen tilsa at fysisk oppmøte er nødvendig. I andre tilfeller kan forhold ved vitnets person eller knytning til partene medføre at det er ønskelig å se vitnet for å kunne vurdere dets troverdighet begrunne fysisk oppmøte. Også evt. kontroll av vitnets identitet kan begrunne fysisk oppmøte. Behov for å foreholde dokumentasjon eller liknende til vitnet kan og begrunne behov for fysisk oppmøte. I tilfeller hvor verken hensynet til sakens opplysning eller øvrige forhold tilsier at fysisk oppmøte er nødvendig bør forklaring ved fjernavhør via videolink eller telefon kunne finne sted.

OPD understreker at hovedregelen fremdeles bør være fysisk oppmøte for vitner. I mange tilfeller vil det imidlertid gjøre seg gjeldende forhold av ulik art som gjør at det er forbundet med ulemper for vitnet å møte fysisk i retten. Selv om ikke enhver ulempe bør begrunne at hovedregelen fravikes bør det etter OPDs syn åpnes for en skjønnsmessig adgang til å avhøre vitner via fjernavhør når "*andre særlige forhold gjør seg gjeldende*" med mindre "*andre forhold gjør det betenkelig*" i tråd med gjeldende bestemmelse, eller hvor det er "*hensiktsmessig og forsvarlig*" i tråd med ordlyden i forslaget til ny generell bestemmelse som i stor grad antas å ville medføre tilsvarende skjønnsmessige adgang til å beslutte fjernavhør.

4. UTVIDET ADGANG TIL SKRIFTLIG BEHANDLING I DE ALMINNELIGE DOMSTOLENE - HØRINGSFORSLAGET PUNKT 7

Oslo politidistrikt er generelt positiv til at den utvidede adgangen til skriftlig behandling av straffesaker i de alminnelige domstolene gjøres permanent. En slik utvidet adgang vil legge til

rette for en fleksibel behandling der fysisk oppmøte eller fjernmøte og fjernavhør av ulike grunner ikke er mulig eller hensiktsmessig.

4.1. Fengslingsforlengelser m.v - høringsforslaget punkt 7.2

Det vises til svar under punkt 3.3 om fengslingsforlengelser der OPD fremholder at adgangen til bruk av fjernavhør ved fengslingsforlengelser iht. strpl. § 185 fjerde ledd tredje punktum synes å fungere godt, men slik at det bør vurderes om fjernmøter bør kunne gjennomføres uten nærmere beslutning fra retten der påtalemyndigheten i forbindelse med begjæring om fengslingsforlengelse ber om dette og det allerede er avklart at forsvarer ikke har innvendinger mot det.

OPD mener at man ved å etablere overnevnte løsning vil få mulighet til en effektiv avvikling av fengslingsforlengelsene. Det gjelder spesielt de fengslingsforlengelser som etter OPD sitt syn er egnet å behandle som kontorforretning, men der siktede ikke samtykker til dette. OPD mener at det vil være hensiktsmessig at domstolen har adgang til å kunne beslutte skriftlig behandling uten siktedes samtykke i påkrevde tilfeller, dersom fjernmøte eller fjernavhør ikke lar seg gjennomføre eller er uforholdsmessig byrdefullt, så fremt det er forsvarlig og med de unntak som i dag følger av midlertidig lov § 4 fjerde ledd. En utvidet bruk av fjernmøter og fjernavhør vil ikke komme uten tekniske problemer, og domstolen bør ha fleksibilitet til å kunne beslutte skriftlig behandling dersom det oppstår tekniske utfordringer som medfører at et fjernmøte ikke kan gjennomføres, så fremt det er forsvarlig.

Adgang til skriftlig behandling i det tilfelle fjernmøte og fjernavhør ikke lar seg gjennomføre bør inntas i en egen generell bestemmelse på samme måte som foreslått for fjernmøte og fjernavhør under OPD sitt høringssvar under punkt 3.9. Alternativt kan det inntas i gjeldende bestemmelse i strpl. § 185 som omhandler siktedes rett til å være tilstede i retten når spørsmål om forlengelse av fristen skal behandles. Tilsvarende vurderinger gjøres gjeldende for forlenget internering etter utlendingsloven § 106 b.

Hva gjelder enedommersaker om opprettholdelse eller illeggelse av besøksforbud, unntatt sak om besøksforbud i eget hjem, jf. straffeprosessloven § 222 a, mener OPD at samme hensyn gjør seg gjeldende. Det legges til grunn at det vil være et fåtall saker som er egnet for skriftlig behandling mot siktedes vilje, men slik at domstolen bør ha fleksibilitet til å beslutte skriftlig behandling for det tilfelle at det av praktiske årsaker er nødvendig og forsvarlig. Tilsvarende vurderinger gjøres gjeldende for enedommersaker om opprettholdelse av midlertidig tilbakekall av førerrett og beslag av førerkort, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 3.

4.2 Begrenset anke til lagmannsretten – høringsforslaget punkt 7.3

Oslo politidistrikt mener at de gjeldende regler i straffeprosessloven om adgangen til skriftlig behandling av begrensede anker til lagmannsretten langt på vei muliggjør at egnede saker kan behandles skriftlig. Det følger av strpl. § 333 at anker til lagmannsretten som gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen eller reaksjonsfastsettelsen kan behandles skriftlig dersom partene samtykker og strafferammen er på seks år eller mindre. I utgangspunktet kan ikke OPD se at det bør være adgang til å beslutte skriftlig behandling uten at sakens parter samtykker til dette. Muntlighetsprinsippet og bevisumiddelbarhetsprinsippet står sterkt under hovedforhandling og ankeforhandling, og unntak fra hovedregelen om muntlig behandling bør fortrekke samtykke.

Dersom det skal gjelde en permanent mulighet for lagmannsretten til å beslutte skriftlig behandling uten partenes samtykke, må denne utelukkende være forbeholdt tilfeller der den fungerer som en sikkerhetsventil i tilfeller hvor det er nødvendig og ubetenkelig, og der

særlige omstendigheter gjør at ankeforhandling verken kan gjennomføres som fysisk rettsmøte eller fjernmøte.

4.3 Anke til Høyesterett over dom i straffesak – høringsforslaget punkt 7.4

Oslo politidistrikt mener det er gode grunner for å innføre permanente regler om skriftlig behandling tilsvarende de som er gjeldende i strpl. § 333 for begrenset anke til lagmannsretten ved anke til Høyesterett, men uten begrensingen om at strafferammen må være 6 år eller mindre. I likhet med den midlertidige loven bør det være adgang til å kombinere skriftlig og muntlig behandling, enten som fysisk rettsmøte eller som fjernmøte.

Med hilsen

Beate Brinch Sand
påtaleleder

Dokumentet er godkjent elektronisk.